

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵԱՆՔ Է ԵՒ ՅՈՅՍ

Պատասխանի ետ հրեշտակն եւ ասէ ցկանայսն. «Մի՛ երկնչի՛ք դուք. գիտեմ՝ զի զՅիսուս զխաչելեալն խնդրէ՛ք, չէ՛՝ աստ, այլ յարեաւ, որպէս ասացն. եկայ՛ք եւ տեսէ՛ք զտեղին ուր կայր»։ (Մատթ. ԻԸ: 5-6)

Գերմանիոյ, Հանովըր քաղաքի գերեզմանատուներէն մէկուն մէջ դամբարան մը կայ, որ շինուած է կրանիթի եւ մարմարիոնի իրար շաղախուած մեծկակ հերձաքերով, ապա իրար ագուցուած պողպատեայ ծանր գօտիներով։ Գերեզմանը կը պատկանի կնոջ մը, որ երբեք չէր հաւատացած մեռելներու յարութեան։ Այդ իսկ նկատակով ան իր կտակին մէջ յանձնարարած էր, որ եթէ հակառակ պարագային մեռելներու յարութիւնը իրականանար, այդ գերեզմանը պէտք էր այնքան զօրաւոր ըլլար, որ իր յաւիտեանական բունը չխանգարուէր։ Կարծէ՛ք այդ ալ բաւարար չըլլար, ան հոն գրութիւն մը դնել տուած էր, որ կ'ըսէր. «Սոյն դամբարանը բացարձակապէս պէտք է թացուի»։

Սակայն ժամանակի ընթացքին, փոքրիկ սերմ մը քարերու ճեղքին մէջ ապաստարան գտնելով, սկսած էր արմատ նետել եւ աճիլ, այնքան մը որ կրանիթի ու մարմարիոնի հերձաքերը սկսած էին տեղի տալ փոքրիկ սերմին, հիմա արդէն դարձած առողջ ծառ մը, այնպէս որ նոյնիսկ պողպատեայ գօտիները ծոելով դուրս եկած էին իրենց փականքներէն։ Աննշան փոքրիկ հունտը անդին հրած էր ծանր քարերը, դառնալու վկան եւ հաստատելու միաժամանակ թէ անկասկած կեանքը աւելի զօրաւոր էր՝ քան մահը։

Գողգոթայի տոմարին պատմութիւնը մեզ կը բերէ այն եզրակացութեան թէ մարդիկ փորձեցին ըլլալ անզգամ, չար եւ անգութ, որքան որ կրնային, սակայն անոնք երբեք չյաջողեցան

յաղթահարել աստուածային սիրոյ ոյժը։ Անոնք փորձեցին ատելութեամբ եւ ամօթանքով նսեմացնել մեր Փրկչին օր ըստ օրէ բարձրացող աստղը։ Սպաննեցին զինք եւ կնեցին անոր գերեզմանը, սակայն կարծէ՛ք այդ ալ բաւարար չէր, եւ քանի որ ան մարդացեալ Աստուածն էր, մահն անգամ չկրցաւ պահել զինք իր ճիւղներուն մէջ։ Ո՛չ մէկ գեղարուեստական գործ կրցած է այսքան յանկուցիչ եւ շահեկան ձեւով նկարագրել յաղթանակ մը, զայն հասցնելով իր զենիթին, եւ կամ հարագատ ձեւով պատկերել այն գերագոյն երջանկութիւնը, զոր չորս աւետարանները արձանագրած են միասնաբար, ըսելով թէ աղջամուրջ էր տակաւին եւ լոյսը չէր բացուած, ու ասոր փոխարէն կար խաւարին սպառնալիքը, եւ թէ ինչպէս երուսաղէմացիներ անհանդարտ գիշեր մը անցուցած էին, քայց եւ այնպէս, Լոյսին՝ Աստուածորդիին տարտամ խոստումը - տանարը երբեք օրէն վերականգնելու - տակաւին կը յամենար։

Սակայն եթէ մէկ է Քրիստոս, հետեւեալ ար մէկ է անոր հրաշափառ Յարութիւնը, եւ այսօր Զատիկան այդ լոյսը դարձեալ կը բացուի մեր վրայ, ա՛յն հրաշալի լոյսը՝ որ փարատեց մարդոց հոգիներն ու միտքերը պատող խաւարը եւ վերջնականապէս յաղթահարեց մահուան։

Հրէական սովորութեան համաձայն, առաւօտեան արշալոյսին, մի քանի կիներ գացին իրենց սիրեցեալ Վարդապետին գերեզմանը, անոր մարմինը իւղերով օծելու։ Վշտահար եւ հոգեպէս խռոված կիները, տակաւին ծանր ու ճնշող տպաւորութեանը տակն էին անցնող մի

ֆանի օրերու ընթացքին պատահած դէպքերուն: Անոնք տակաւին հարուածին ծանրութենէն շշմած չէին կրցած լիովին ընթունել եղելութիւնը, եւ չէին կրցած յանգիլ տրամաբանական եզրակացութեան մը, որովհետեւ իրենց Վարդապետին բոլոր խօսքերը եղած էին խաղաղութեան, համերաշխութեան, ներումի եւ նամանաւանդ սիրոյ մասին, սակայն այդ բոլորին արդիւնքն ու միակ պատասխանը անբացատրելիօրէն... եղած էր Խաչը:

Երբ Իւղաբեր կիները մօտեցան իրենց Վարդապետի գերեզմանին, զարմանքով տեսան թէ ծանր ֆարը, որ իբր դուռ կը ծառայէր, մէկդի դրուած էր, եւ ներսը նստող սպիտակագգեստ հրեշտակ մը, տալով բարի լուրը, անոնց ըսաւ...

- Ինչո՞ւ ողջը կը փնտռէ մեռելներուն մէջ, հոս չէ՛, այլ յարութիւն առաւ:

«Զէ՛ աստ, այլ յարեալ...»: Ահա այս բառերն էին որոնք կեանքի կոչեցին եւ բառին իսկական առումովը, յաջորդող դարերու ընթացքին սնուցանեցին Քրիստոսի եկեղեցին: Խաչափայտին նման, մեր Փրկչին թափուր գերեզմանը եւս խորհրդանշանն ու յայտարարը եղաւ Քրիստոնեային հաւատին եւ անոր կեանքի ուղեգծին: Այս գոյգ նշանակները միասին առած, անոնք մեզի կու տան գաղափարը ներկայութեան մը - Աստուածային ներկայութեան - որուն վրայ հիմնուած է մեր՝ յաւիտեական կեանքի հաղէպ ունեցած յոյսը, այն յոյսը, որ կը ծնի իւրաքանչիւր Քրիստոնեային հետ աւագանին մկրտութեամբ, զայն դարձնելով անբաժան մէկ մասնիկը մեր իսկ գոյութեան եւ բնութեան:

Իրականութեան մէջ, Քրիստոս ինք չէր որ մեզի տուաւ անմահութեան յոյսը, որորվհետեւ անոր երկնաւոր Հայրը պատմութեան դէպքերուն եւ փորձառութիւններուն ընդմէջէն մեզի արդէն

սնուցած էր նոյն այդ յոյսով եւ գաղափարով: Սակայն ատոր փոխարէն, Քրիստոս մեզի բերաւ աւելի մեծ ու նոյն պարգեւ մը, ան մեզի բերաւ նոյնիքն ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆԸ: Ան իր աւետարաններուն եւ նամանաւանդ Յարութեան իրականութեան մէջէն մեզի՝ հաւատացեալներուս պարգեւեց ԿԵԱՆՔ եւ ՅՈՅՍ: Մարդկային մեր տկար բնութիւնը միշտ հակամէտ եղած է յուսալու, եւ ՅՈՅՍԸ՝ Քրիստոնեային համար եղած է հազար մահէ աւելի զօրաւոր, որովհետեւ Աստուած եղած է մեր ՅՈՅՍՆ ու ԿԵԱՆՔԸ, ինչպէս Սրբազան Սաղմոսերգուն կ'ըսէ. «Տէր յոյս իմ եւ կեանք իմ, ես յումմէ՞ երկեայց»:

Գարունը, սիրելի հաւատացեալներ, որ հրաշքի նման կը յայտնուի բնութեան մէջ, ինքնին կեանքն է կարծեցեալ մահէն յառաջացած, եւ այս անմահութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ անսպառ կենսունակութիւնը աստուածային սիրոյն: Ինչպէ՞ս կրնան մեղաւոր մարդիկ ձգտիլ արժանանալու Աստուծոյ տեսութեան եւ կամ ամբողջացնելու Քրիստոնեային սահմանուած կեանքը անփորձ եւ անխռով: Մենք չենք կրնար ներել մեր մեղքերը, բան մը որ միայն Աստուած կրնայ ընել. նոյնպէս ալ մենք ի վիճակի չենք բոլորովին ջնջելու մութ ու կասկածելի մեր անցեալը, քանի այդ ոյժը եւս կը պատկանի միմիայն Հայր Աստուծոյ: Քրիստոս զԱստուած յայտնաբերեց մարդ-կութեան, որ իր կարգին, յանձին անոր՝ պայքարեցաւ մեր մեղքերուն դէմ, մինչ Հրեաներ զինք Խաչ կը հանէին, եւ այդ-պէսով Աստուած իր գերակայութիւնը հաստատեց մահուան եւ մեղքին վրայ, իր Որդւոյն՝ Յիսուս Քրիստոսի Յարութեամբ:

Յրանսացի նշանաւոր իմաստասէր եւ սկեպտիկ գրող՝ Վոլթէր, հետեւեալ բառերով կը նկարագրէ Զատիկը. «Քրիստոնեաներու կողմէ նշուող տօն

մը, ի յիշատակ հանրութեան ներկայութեան խաչ հանուած Աստուծոյ մը, եւ տակաւին որուն մարմինն ալ կը նաշակեն...»: Բայց այդ իմաստասէրը կը մոռնար նշելու այն իրողութիւնը թէ, Քրիստոնեաներ՝ Յարութեան եւ Սուրբ Հաղորդութեան խորհուրդներուն մէջ կը տեսնէին Աստուածորդին, որ մշտանորոգ կեանքի կը վերակոչուէր, մինչ անդին մահը՝ կը զգենուր տարբեր, աւելի մեղմ դէմք մը: Վոյթեռ կը մոռնար այն բացարձակ իրողութիւնը թէ մենք իսկապէս պատրաստ չենք պարելու - բառին իսկական առումով - եթէ չենք պատրաստուած մեռնելու, որովհետեւ Քրիստոնեան գիտէ լաւ մեռնիլ, ինչպէս կը վկայէ պատմութիւնը Հին Քրիստոնեայ եկեղեցւոյ եւ շարքը՝ անոր բազմահազար տարբերուն, վկաներուն եւ նահատակներուն: Ջատիկը՝ սիրելիներ, մեզի՝ Քրիստոնեաներուս համար պարզ վերյիշեցում մըն է, թէ մենք այլեւս պատճառ չունինք մահէն վախճալու, որովհետեւ Քրիստոս իր իսկ մահով հեռացուց մահուան սարսափը մեր սիրտերէն, Առաքեալին բառերով ըսելու. «Մահ, ո՞ր է խայթոց քո»: Մահը, որ մարդուն տրուած Աֆիլէսի կրունկն է եւ մեր ամենախոցելի տեղը, Յարութեան հաւատով կրնայ վերածուիլ ոսկեշող գրահի մը, ընդդէմ մեղքին եւ նոյնինքն մահուան: Մենք Քրիստոսով կեանքի կոչուած ենք, եւ միայն Քրիստոսով կրնանք իրա՛ն եւ առաւել կեանք ունենալ:

Փոքրիկ աղջնակի մը, որ դպրոցէն տուն դարձի համար պէտք էր միշտ գերեզմանատունէ մը անցնէր, հարցուցին եթէ չէր վախճար անցնելու այդտեղէն. որուն աղջնակը անմեղօրէն պատասխանելով կ'ըսէ.

- Ո՛չ, հոնկէ կ'անցնիմ պարզապէս տուն երթալու համար:

Քրիստոսի հակառակորդները իրենց կարելին ըրին շուքի մէջ ձգելու Նազարէթէն եկած երիտասարդ Վարդապե-

տին փառքը, սակայն ո՛չ Պիղատոսի զինուորները, ո՛չ անոր գերեզմանին իբր դուռ ծառայող ծանր քարը, եւ ո՛չ ալ նոյնիսկ Հռոմէական կայսրութեան կնիքը կրցան արգելք հանդիսանալ անոր հրաշափառ Յարութեան:

Հաւանաբար շատերու անծանօթ ըլլայ Նիքոլայ Իվանովիչ Պուխարին անունը, որ 1917ի Համայնաւար յեղափոխութեան ժամանակ Փոլիթպիլրոյի անդամ էր, չափազանց ազդեցիկ դէմք մը ու նաեւ այդ օրերուն «Փրավտա» թերթին խմբագրապետը: Կ'ըսուի թէ 1930ին, ան Քիեւ կ'երթայ հսկայ հաւաքոյթի մը մասնակցելու եւ հոն անաստուածութեան մասին խօսելու: Ժամէ մը աւելի Քրիստոնէութեան դէմ լուտանգներու եւ անարգանքներու իր ծանր հրետանին պարպելէ ետք, երբ իր ճառը կ'աւարտէ, խորհելով թէ այլեւս վերջնականապէս յաջողած էր մոխիրի վերածել քրիստոնեաներու հաւատքը, կը հարցնէ ներկաներուն եթէ ոեւէ մէկը հարցում մը ունէր: Խլացնող լռութիւն մը կը տիրապետէ սրահէն ներս: Սակայն ներկաներէն մին հանդարտօրէն բեմ բարձրանալով կը կանգնի Պուխարինի կողքին, ու վայրկեան մը լո՛ւռ ներկայ բազմութիւնը աջէն-ձախ դիտելէ ետք, յանկարծ աղաղակելով կուտայ Ռուս եկեղեցւոյ հանրածանօթ ողջոյնը. «Քրիստոս Յարեա՛ն ի Մեռելոց», եւ ամբողջ սրահը յոտնկայս, խլացուցիչ ձայնով միաբերան կը պատասխանէ. «Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի»:

Սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր, բոլոր այս առաւօտ միացնենք մեր ձայները այդ սրահին մէջ գտնուող բազմութեան եւ միաբերան գոչենք. «Քրիստոս յարեա՛ն ի մեռելոց»: Եւ բոլոր Յարուցեալ Փրկիչը ըլլայ մեր բոլորին հետ, մանաւանդ մեր ուխտաւոր քոյրերուն եւ եղբայրներուն հետ, իրենց տունդարձի ճամբուն վրայ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս, յաւիտենից Ամէն:

ՆՈՒՐՀԱՆ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ